

Education at a Glance: OECD Indicators - 2006 Edition

Summary in Swedish

Utbildningsöversikt OECD-indikatorer – 2006 års utgåva

Sammanfattning på svenska

OECD:s utbildningsöversikt – *Education at a Glance* – ger lärare, politiker, elever och studerande samt föräldrar omfattande information om praktisk taget alla kvantitativa och kvalitativa aspekter av elevers prestationer och utbildningsstrategier i både OECD-länderna och ett antal av OECD:s partnerländer. I rapporten finns dels information om prestationer, resurser, antal deltagande och hur skolsystemet är uppbyggt, dels den typ av objektiv information som behövs för att bedöma frågor såsom betydelsen av att lära ut grundläggande färdigheter, ideal klasstorlek eller skolårets längd.

Undersökning av skolsystemens kvalitet

År 2003 genomfördes OECD:s PISA-undersökning (Programme for International Student Assessment) av 15-åringars matematikkunskaper i OECD-länderna. Finland, Nederländerna och Sydkorea låg över genomsnittet för de övriga OECD-länder, och de hamnade mer än en halv färdighetsnivå över genomsnittet. Elva andra länder (Australien, Belgien, Danmark, Frankrike, Island, Japan, Kanada, Nya Zeeland, Schweiz, Sverige och Tjeckien) fick resultat över genomsnittet i OECD. Irland, Slovakien, Tyskland och Österrike fick resultat som var likvärdiga med genomsnittet i OECD. De resterande 11 länderna låg under genomsnittet.

Det finns ingen liknande kunskapsjämförelse för tidigare generationer, men fullbordande av olika utbildningsnivåer ger en viss idé om vilka kunskapsnivåer som har uppnåtts. I genomsnitt har 42 procent av OECD-ländernas vuxna befolkning endast gått ut gymnasiet. Runt 30 procent av de vuxna har endast gått ut grundskolan, och 25 procent har fullgjort högskoleutbildning. Länderna skiljer sig dock betydligt i hur utbildningsnivån är fördelad över befolkningen.

Europa och USA utklassas i allt större grad av länder i Östasien. För två generationer sedan hade Sydkorea samma levnadsstandard som Afghanistan i dag och tillhörde de lägstpresterande länderna i fråga om utbildning. I dag har 97 procent av alla sydkoreaner mellan 25 och 34 år gått ut gymnasiet vilket är den högsta siffran bland OECD-länderna. Sydkoreas exempel är inte unikt. Bara mellan 1995 och 2004 mer än fördubblades antalet universitetsstuderande i Kina och Malaysia och ökade med 83 procent i Thailand och 51 procent i Indien.

Asien presterar även väl kvalitetsmässigt. Enligt PISA-undersökningen presterade 15-åringarna i USA och de flesta av Europas större ekonomier endast omkring eller under genomsnittet i OECD. De sex östasiatiska utbildningssystemen som deltog i PISA 2003 var bland de tio bästa, och de åstadkom de goda resultaten utan att tappa så många studerande. I genomsnitt 20 procent av EU:s 15-åringar och mer än en fjärdedel av USA:s hamnade däremot på Nivå 1 (den lägsta PISA-nivån) eller under. Bland samtliga OECD-länder är det i genomsnitt 3,5 gånger större sannolikhet att studerande från de fattigaste familjerna hamnar på Nivå 1 än studerande med socioekonomiskt gynnade bakgrunder.

Klasstorlek: Mindre är inte alltid bättre

Enligt resultaten finns det inget enkelt samband mellan antalet elever per lärare och elevernas prestationer. I Japan, Mexiko och Sydkorea, Brasilien, Chile och Israel är det minst 30 elever per klass jämfört med högst 20 i Danmark, Island, Luxemburg, Schweiz och Ryssland. Men endast 2,7 procent av Luxemburgs elever är i den högsta gruppen i PISA:s matematikskala jämfört med 8,2 procent av Japans.

Interaktionen mellan lärare och elever påverkas också av det antal klasser eller elever som en lärare är ansvarig för, vad det är för ämne, fördelningen av lärarens tid mellan undervisning och andra arbetsuppgifter, gruppering av elever inom klasser och tillämpning av teamundervisning.

Könsskillnader: Flickor presterar bättre än pojkar

Utbildningsfärdigheter skiljer sig mellan könen, och det är kvinnorna som visar de bästa resultaten. I åldern 55–64 år ligger kvinnorna före männen när det gäller den genomsnittliga längden på formella studier endast i tre länder. Men bland 25–34-åringarna är det genomsnittliga antalet fullbordade studieår högre bland kvinnor i 20 av 30 OECD-länder. I endast 2 av de återstående 10 länderna (Schweiz och Turkiet) ligger männen före kvinnorna med mer än 0,5 år.

Det är fler flickor än pojkar som går ut gymnasiet i 19 av 22 OECD-länder och i de tre partnerländer där det totala antalet utexaminerade kan jämföras mellan könen. Flickornas försprång är större än 10 procentenheter i Danmark, Finland, Irland, Island, Norge, Nya Zeeland, Polen och Spanien samt Brasilien. I Turkiet är antalet utexaminerade pojkar åtta procentenheter större medan det i Schweiz och Sydkorea är mindre än en procentenhets skillnad.

Lärlöner och arbetsuppgifter: en blandad bild i OECD

Lönen för en lärare med minst 15 års arbetserfarenhet på grundskolan är i förhållande till BNP per capita lägst i Island (0,69), Norge (0,87), Polen (0,83), Ungern (0,91) och Israel (0,73) och högst i Sydkorea (2,37 för låg- och mellanstadiet och 2,36 för högstadiet), Mexiko (2,09 för högstadiet) och Turkiet (2,44 för låg- och mellanstadiet). När det gäller gymnasiet finns de lägsta siffrorna i Norge (0,87), Polen (0,83), Island (0,94) och Israel (0,73).

Årslönen för en lärare med minst 15 års arbetserfarenhet på högstadiet varierar mellan 10 000 USD i Polen och 48 000 USD eller mer i Schweiz, Sydkorea och Tyskland och överstiger 80 000 USD i Luxemburg.

Lärlönerna steg mellan 1996 och 2004 i praktiskt taget alla länder, och den största ökningen skedde i Finland, Mexiko och Ungern. Lönerna för lärare på grundskole- och gymnasienivå i Spanien sjönk i reella termer under samma period, även om de fortfarande ligger över genomsnittet i OECD.

Antalet undervisningstimmar per år i offentliga skolor är i genomsnitt 704 men varierar mellan över 1 000 i Mexiko och USA och 534 i Japan. Även undervisningstidens fördelning över året varierar avsevärt. Till exempel arbetar lärarna i Island fler timmar under ett 36-veckors skolår än lärarna i Danmark där skolåret är 42 veckor. Undervisning är dock bara en del av lärarnas arbetsuppgifter som även innefattar planering, rättning och icke schemalagda aktiviteter.

OECD-ländernas elever får i genomsnitt 6 847 timmar undervisning mellan 7 och 14 års ålder varav 1 570 timmar är mellan 7 och 8 års ålder, 2 494 timmar mellan 9 och 11 års ålder och 2 785 timmar mellan 12 och 14 års ålder. I OECD-länderna består i genomsnitt nästan 50 procent av den obligatoriska undervisningstiden för 9–11-åringar och 41 procent för 12–14-åringar av läsning och skrivning, matematik och naturvetenskap. Hur stor del av den obligatoriska undervisningstiden för 9–11-åringar som ägnas åt läsning och skrivning skiljer sig åt avsevärt mellan länderna: från 13 procent eller mindre i Australien, Chile och Israel till 30 procent i Frankrike, Mexiko och Nederländerna. Den tid som ägnas åt moderna främmande språk varierar också avsevärt, från 1 procent eller mindre i Australien, England, Japan och Mexiko till 21 procent i Luxemburg.

Skolkostnaden är i genomsnitt 5,9 procent av BNP i OECD-länderna

Utgifterna för utbildning är i genomsnitt 5,9 procent av BNP i OECD-länderna och varierar mellan 3,7 procent i Turkiet och 8 procent i Island. Utgifter för utbildning per elev i ett typiskt OECD-land är 5 450 USD om året på låg- och mellanstadienivå, 6 962 USD på högstadie- och gymnasienivå och 11 254 USD på högskolenivå. OECD-länderna spenderar i genomsnitt 77 204 USD per elev under grundskolan och gymnasiet. Den

totala summan varierar mellan mindre än 40 000 USD i Mexiko, Polen, Slovakien, Turkiet, Brasilien, Chile och Ryssland till 100 000 USD eller mer i Danmark, Island, Italien, Luxemburg, Norge, Schweiz, USA och Österrike. På högskolenivå är det svårare att jämföra på grund av det breda urvalet av kurser. Till exempel är de årliga utgifterna per högskolestuderande i Japan ungefär samma som i Tyskland (11 556 USD i Japan och 11 594 i Tyskland). Men en högskoleutbildning varar i genomsnitt 5,4 år i Tyskland jämfört med 4,1 år i Japan. De totala utgifterna per högskolestuderande är alltså endast 47 031 i Japan jämfört med 62 187 USD i Tyskland.

Lägg märke till att lägre enhetskostnad inte nödvändigtvis innebär lägre resultat. Till exempel ligger Nederländernas och Sydkoreas utgifter för grundskolan och gymnasiet under genomsnittet i OECD, men båda länder var bland de som presterade bäst enligt PISA-undersökningen 2003.

Utgifterna per elev på grundskolan och gymnasiet eller studerande på eftergymnasial utbildning utom högskoleutbildning ökade i samtliga länder mellan 1995 och 2003. I 16 av de 26 OECD-länder och partnerländer som lämnat information är ökningen större än 20 procent, och i Australien, Grekland, Irland, Mexiko, Nederländerna, Polen, Portugal, Slovakien, Turkiet, Ungern och Chile är ökningen 30 procent eller mer. Endast i Italien, Schweiz, Tyskland och Israel är ökningen av utgifter per elev på grundskolan och gymnasiet eller studerande på eftergymnasial utbildning utom högskoleutbildning 10 procent eller mindre under samma period. Färre antal inskrivna elever tycks inte vara huvudfaktorn för dessa förändringar.

Mönstret ser annorlunda ut på högskolenivå. I 7 av de 27 OECD-länder och partnerländer som lämnat information (Australien, Polen, Portugal, Slovakien, Tjeckien, Brasilien och Israel) minskade utgifterna per högskolestuderande mellan 1995 och 2003. Detta berodde framför allt på en över 30-procentig ökning av antalet studerande. Å andra sidan steg utgifterna per studerande avsevärt i Grekland, Irland, Ungern, Mexiko och Chile trots en ökning av antalet studerande på 93, 34, 70, 48 respektive 68 procent. Bland de 27 OECD-länderna och partnerländerna var Danmark, Kanada, Italien, Nederländerna, Turkiet, Tyskland och Österrike de enda länder där antalet högskolestuderande ökade med mindre än 10 procent.

Vem betalar? Staten står fortfarande för större delen av kostnaden, men privat finansiering är på uppgång.

I genomsnitt 93 procent av OECD-ländernas grundskole- och gymnasieutbildning samt eftergymnasiala utbildning utom högskoleutbildning finansieras av offentliga medel även om privat finansiering står för mer än 13 procent i Australien, Mexiko, Schweiz, Storbritannien, Sydkorea, Tyskland och partnerlandet Chile. Under 1995–2003 ökade den offentliga andelen på alla nivåer i lika många länder som den sjönk.

När det gäller högskoleutbildning har dock den privata andelen stigit på det hela taget. Den steg med mer än 3 procentenheter i hälften av länderna som lämnat information och med mer än 9 procentenheter i Australien, Italien och Storbritannien.

Fördelningen av privatfinansierad högskoleutbildning varierar mellan mindre än 5 procent i Danmark, Finland, Grekland, Norge och Turkiet och mer än 50 procent i Australien, Japan, Sydkorea, USA och Chile. Den största andelen privat finansiering kommer från hushåll, framför allt genom avgifter. I en fjärdedel av länderna tas inga avgifter ut, och avgiftsbeloppet bland de övriga varierar kraftigt.

Investering i utbildning innebär stora vinster för ekonomier och enskilda

Utbildning finansieras framför allt av offentliga medel, och flera studier visar att det är väl spenderade pengar. Den beräknade långsiktiga ekonomiska effekten av ytterligare ett utbildningsår i OECD-området ligger i allmänhet mellan 3 och 6 procent. Enligt en analys av orsakerna bakom ekonomisk tillväxt svarade stigande personalproduktivitet för åtminstone hälften BNP-tillväxten per capita i de flesta OECD-länderna från 1994 till 2004. Inte all ökning av produktivitet beror på utbildning, men enligt en studie där läskunnighet används som ett mått på humankapital kommer ett land med ett läskunnighetsresultat som är 1 procent högre än det internationella genomsnittet att nå nivåer av personalproduktivitet och BNP per capita som är 2,5 procent respektive 1,5 procent högre än för andra länder.

Även för enskilda personer är utbildning en nyttig investering. Eftersom grundskolan är obligatorisk handlar ”investeringsbeslutet” vanligtvis om huruvida man ska söka till högre utbildning. Trots utbredda rapporter om ”betygsinflation” och devalvering av kvalifikationer kan en investering i studier för att uppnå en universitetsexamen, som en del av grundutbildningen, medföra en privat årlig vinst (som uträknas genom att jämföra framtida löneutsikter med den privata studiekostnaden) på så mycket som 22,6 procent. I samtliga länder uppvisas en vinst på över 8 procent. Det finns viktiga indirekta fördelar också. Enligt många nationella analyser finns det ett positivt orsakssamband mellan högre utbildningsnivå och bättre psykisk och fysisk hälsa.

Utbildning stoppar dock inte ojämställdhet mellan könen när det gäller inkomst. På samma utbildningsnivå tjänar kvinnor vanligtvis endast 50–80 procent av vad männen tjänar.

Påverkan av demografiska förändringar

I 23 av de 30 OECD-länderna samt Chile beräknas antalet elever i obligatorisk skolutbildning minska de kommande 10 åren. Denna trend är mest påtaglig i Sydkorea där antalet elever mellan 5 och 14 år beräknas minska med 29 procent. När det gäller 15–19-åringarna förutspås en minst 30-procentig minskning i Polen, Slovakien, Ryssland och Tjeckien.

I vissa länder har minskningen skett tidigare. I Spanien till exempel beräknas antalet studerande mellan 20 och 29 år att minska med 34 procent de kommande 10 åren.

Anta att antalet deltagande och utgifterna per studerande kvarstår på de nuvarande nivåerna. Då innebär trenden en minskning av utbildningsutgifter i alla utom fyra OECD-länder samt Chile och medför därmed större möjlighet att öka antalet deltagande eller utgifterna per studerande i dessa länder. Enligt beräkningarna för USA däremot kommer en relativt kraftig tillväxt att ske under de kommande tio åren, vilket kan omvandlas till finansieringspåtryckningar.

© OECD 2006

Denna sammanfattning är inte en officiell OECD-översättning.

Reproduktion av denna sammanfattning är tillåten, om OECD:s upphovsrätt och publikationens titel på originalspråket nämns.

Flerspråkliga sammanfattningar är översatta utdrag ur OECD-publikationer, som ursprungligen publicerats på engelska och franska.

De kan beställas gratis från OECD:s nätbokhandel

www.oecd.org/bookshop/

Närmare upplysningar lämnas av *OECD Rights and Translation unit, Public Affairs and Communications Directorate.*

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 99 30

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
F-75116 Paris
Frankrike

Besök vår nätplats www.oecd.org/rights/

